

ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ, ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

**ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ**

ΜΑΪΟΣ 2017

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A. Νομικά στο σχεδιασμό	3
B. Εισαγωγή στο Δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας	3
Γ. Το σήμα	4
Δ. Η εφεύρεση	8
Ε. Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας	9
ΣΤ. Τα υποδείγματα χρησιμότητας	12
Z. Εισαγωγή στην επαγγελματική δεοντολογία	13
ΕΚΦΩΝΗΣΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	15
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	17

A. Νομικά στο σχεδιασμό

Το νομικό καθεστώς του σχεδιασμού αντικειμένων αποτελεί μία μοντέρνα θεματική περιοχή που υπάγεται στο Δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας. Θα εξεταστούν πτυχές των πνευματικών δικαιωμάτων αντικειμένων σχεδιασμού και θα αναφερθούν κανόνες δεοντολογίας του επαγγέλματος του μορφοδότη (designer).

B. Εισαγωγή στο Δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας

Το Δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας είναι ένας από τους πιο ενδιαφέροντες κλάδους του Δικαίου διότι έχει σχέση με τα γράμματα, την τέχνη, τον πολιτισμό και την τεχνολογία. Ο όρος «πνευματική ιδιοκτησία» υποδηλώνει τον κλάδο του ιδιωτικού δικαίου που ρυθμίζει την προστασία του δημιουργού αλλά και τα δικαιώματα που η έννομη τάξη αναγνωρίζει στο δημιουργό πάνω στο έργο του. Ο όρος «δικαίωμα του δημιουργού» ίσως να αποδίδει ακριβέστερα το πνεύμα της ελληνικής νομοθεσίας που έχει επίκεντρο το δημιουργό – φυσικό πρόσωπο και το έργο του αλλά δεν έχει επικρατήσει στη θεωρία ή δικαστηριακή πρακτική, παρά το γεγονός ότι έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται στην ορολογία της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Το Δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας έχει το χαρακτηριστικό ότι ρυθμίζει την προστασία ενός αντικειμένου με άυλη φύση. Τα έργα ως άυλα αγαθά έχουν έναν καθολικό, παγκόσμιο και μοναδικό χαρακτήρα ενώ μέσα από αυτά διαμορφώνεται η ιδιαιτερότητα, η ατομικότητα και η προσωπικότητα του δημιουργού τους¹.

Αντικείμενο του Δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας αποτελεί το έργο ως άυλο έννομο αγαθό και δεν προστατεύεται από αυτόν το κλάδο ο υλικός φορέας, δηλαδή το κατά την έννοια του Αστικού Δικαίου «πράγμα» στο οποίο ενυπάρχει το έργο. Ο υλικός φορέας απομένει να προστατευθεί διαμέσου του Αστικού Δικαίου (Εμπραγμάτου) καθώς και του Ποινικού Δικαίου. Συνεπώς, άλλο είναι το δικαίωμα στο χαρτί ως πράγμα και άλλο είναι το δικαίωμα από το χαρτί, στο άυλο αγαθό που ενδέχεται να έχει αποτυπωθεί σε χαρτί, μορφοποιημένο π.χ. με τα γραπτό λόγο.

Στην έννοια του έργου πνευματικής ιδιοκτησίας περιλαμβάνονται και αρκούν τα εξής στοιχεία:

¹ Δ. Καλλινίκου, *Πνευματική Ιδιοκτησία και Βιβλιοθήκες*, Δίκαιο και Οικονομία Π. Ν. Σάκκουλας Αθήνα 2007, σσ. 1-2.

A. Μορφή (Τύπος)

Η μορφή είναι η αντιληπτή με τις αισθήσεις συγκεκριμένη διαμόρφωση του έργου. Συνεπώς, δεν αρκεί μία απλή ιδέα, εφόσον αυτή έχει συλληφθεί αλλά παραμένει αμορφοποίητη, απαιτείται οπωσδήποτε αυτή να «διατυπωθεί» σε ένα έργο. Ο τύπος δεν πρέπει να συγχέεται με την τυπογραφία καθώς την εμπεριέχει αλλά την υπερβαίνει κατά πολύ.

B. Πρωτοτυπία².

Όσον αφορά τον όρο «πρωτοτυπία», το πρώτο που μπορεί να παρατηρηθεί είναι ότι, ήδη με βάση την ετυμολογική του προέλευση, εμπεριέχει τη στοιχειώδη έννοια του τύπου, δηλαδή της μορφής. Η πρωτοτυπία του έργου δεν ορίζεται νομοθετικά, στο βασικό για αυτόν τον κλάδο του δικαίου Ν. 2121/1993, αλλά νοείται ως το αποτέλεσμα προσωπικής συμβολής του δημιουργού χάρη στην οποία το έργο παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερη ατομικότητα έτσι ώστε να διακρίνεται από τα διανοητικά προϊόντα της ανθρώπινης καθημερινότητας. Ο νόμος προβαίνει σε ενδεικτική απαρίθμηση των έργων, η οποία μεταξύ άλλων αφορά τα οπτικοακουστικά έργα, τα έργα των εικαστικών τεχνών (έργα ζωγραφικής και γλυπτικής, χαρακτηριστικά έργα, λιθογραφίες), τις φωτογραφίες και τις εικονογραφήσεις. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα βρίσκεται σε άνοδο το ακουστικό βιβλίο (audio book), το οποίο έχει ορισμένη μορφή αντιληπτή με την ακοή και κατ' αρχήν προστατεύεται από τον προαναφερθέντα νόμο εφόσον έχει και πρωτοτυπία. Δεν υπάρχει πρόβλημα από το γεγονός ότι είναι σε μορφή προφορικού και όχι γραπτού λόγου καθώς προστατεύονται ισότιμα και τα δύο είδη, επομένως και η απαγγελία εγγεγραμμένη σε έναν υλικό φορέα προς ακρόαση. Επιπλέον, ο νόμος υπήγαγε ρητά στην έννοια του έργου, ως αντικειμένου πνευματικής ιδιοκτησίας, τις βάσεις δεδομένων εφόσον η επιλογή ή η διευθέτηση του περιεχομένου τους είναι πρωτότυπη.

Το έργο ενός δημιουργού προστατεύεται νομικά από τη χρονική στιγμή της δημιουργίας. Η προστασία παρέχεται αυτοδικαίως, πράγμα που σημαίνει ότι δεν απαιτείται η τήρηση σχετικών διατυπώσεων κατά αντιδιαστολή με τα ισχύοντα στο πεδίο του Δικαίου της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Στον κλάδο αυτό, ο οποίος μαζί με το Δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας αποτελεί το Δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας, ισχύει το τυπικό σύστημα προστασίας (αρχή της τυπικότητας), όπως π.χ. στην ευρεσιτεχνία το δικαίωμα από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προϋποθέτει την

² Α. Μανιάτης, *Προστασία των έργων πνευματικής ιδιοκτησίας με έμφαση στα βιβλία*, ΠειρΝομ 4-4/2008, σσ. 378-382.

έκδοση σχετικής διαπλαστικής πράξης, το ίδιο και το δικαίωμα στο σήμα. Ωστόσο, δεν είναι άγνωστο και το ουσιαστικό σύστημα, κατά το οποίο η κτήση του δικαιώματος εξαρτάται μόνον από ουσιαστικές προϋποθέσεις, συγκεκριμένα απλή χρήση, όπως για τα διακριτικά γνωρίσματα, ή καθιέρωση στις συναλλαγές κατά το άρ. του Ν. 146/1914. Σε κάθε περίπτωση, στον κλάδο της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας ισχύει η αρχή του κλειστού αριθμού των δικαιωμάτων, μολονότι δεν υπάρχει νομοθετική διάταξη απαρίθμησης των δικαιωμάτων. Δεν υπάρχουν παρά αυτά που αναγνωρίζει ο νόμος, δηλαδή η επωνυμία, τα σήματα, τα διακριτικά γνωρίσματα του άρ. 13 του ν. 146/1914, η εφεύρεση, η ευρεσιτεχνία και τα πιστοποιητικά υποδείγματος χρησιμότητας³.

Είναι ενδεικτικό της αρχής του ατύπου στο πεδίο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας ότι η πρόβλεψη στη νομοθεσία για κατάθεση ορισμένου αριθμού αντιτύπων από τον εκδότη εντύπων κάθε είδους σε Βιβλιοθήκες συνιστά περίπτωση εισφοράς μη χρηματικής μορφής. Ειδικότερα, αποτελεί εξαιρετική περίπτωση φόρου σε είδος (*in natura*).

Σε ορισμένες περιπτώσεις κάποια έργα, όπως το λογότυπο μίας εμπορικής επιχείρησης, μπορεί να προστατεύονται σωρευτικά, δηλαδή με περισσότερους του ενός θεσμούς αφενός του Δικαίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας και αφετέρου του Δικαίου Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Το Δίκαιο της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας θεωρείται ως ο κλάδος του Ιδιωτικού Δικαίου (Εμπορικού Δικαίου) που προστατεύει προϊόντα της διάνοιας δεκτικά εφαρμογής στη βιομηχανία και στο εμπόριο.

Γ. Το σήμα

Για παράδειγμα, παραδοσιακός θεσμός της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας είναι, μεταξύ άλλων, το σήμα (*mark*) για προϊόντα ή υπηρεσίες. Αποτελεί μάλιστα εκείνο το θεσμό που αντιστοιχεί στο πιο πρόσφατο νομοθετικό καθεστώς του οικείου κλάδου του Δικαίου, το οποίο συνίσταται στο Ν. 4072/2012. Προβλέπεται ότι μπορεί να αποτελέσει «σήμα» κάθε σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από εκείνα άλλων επιχειρήσεων. Συνεπώς, το σήμα είναι ένα σημείο που επιτελεί διακριτική λειτουργία, μαρκάροντας ορισμένο βιομηχανικό ή εμπορικό προϊόν ή υπηρεσία μιας επιχείρησης, όπως το

³ Ζ. Παναγιωτάρα, *Βασικές Αρχές Δικαίου και Διοίκησης Τόμος Γ Εμπορικό Δίκαιο*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πάτρα 1999, σ. 77.

κατατεθέν σήμα «ελαίας γη» το οποίο διακρίνει υπηρεσίες εστίασης και συμπίπτει με το όνομα χώρου στο Διαδίκτυο, του ίδιου δικαιούχου.

Σημαντική θέση κατέχει η λειτουργία του μορφοδότη, ο σχεδιασμός, δεδομένου ότι αυτή είναι ρητά καθιερωμένη στο πλαίσιο της ενδεικτικής απαρίθμησης των δυνατικών κατηγοριών του περιεχομένου των σημάτων. Ειδικότερα, σύμφωνα με το νόμο, μπορούν να αποτελέσουν σήμα ιδίως λέξεις, ονόματα, επωνυμίες, ψευδώνυμα, απεικονίσεις, σχέδια, γράμματα, αριθμοί, χρώματα, ήχοι, συμπεριλαμβανομένων των μουσικών φράσεων, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του και (σύμφωνα με σχετική προσθήκη του Ν. 4155/2013) τα διαφημιστικά συνθήματα, δηλαδή τα σλόγκαν (slogans).

Αποτελεί ταυτόχρονα παράδειγμα της προαναφερθείσας αρχής της τυπικότητας όσον αφορά τον τρόπο κτήσεως του δικαιώματος για αποκλειστική χρήση του σήματος, από την ενδιαφερόμενη επιχείρηση - παραγωγό. Η καταχώριση του σήματος παρέχει στο δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα, ιδίως χρήσης και επίθεσης του σήματος στα προϊόντα που προορίζεται να διακρίνει.

Ο νόμος προβλέπει μια σειρά από απόλυτους λόγους απαραδέκτου ενός σημείου για να γίνει σήμα (π.χ. αν αντίκειται στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη) και από σχετικούς (π.χ. αν ταυτίζεται με προγενέστερο σήμα και τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες, για τα οποία το σήμα έχει δηλωθεί, ταυτίζονται με εκείνα για τα οποία προστατεύεται το προγενέστερο σήμα). Γραπτή συναίνεση του δικαιούχου προγενέστερου σήματος, υποβληθείσα σε οποιοδήποτε στάδιο εξέτασης του σήματος από την Υπηρεσία Σημάτων, τη Διοικητική Επιτροπή Σημάτων ή τα Διοικητικά Δικαστήρια αίρει το κώλυμα καταχώρισης (σχετικό κώλυμα απαραδέκτου). Εξάλλου, μεταξύ των σχετικών λόγων απαραδέκτου συγκαταλέγεται και η περίπτωση που το σημείο προσκρούει σε δικαίωμα μη καταχωρισμένου σήματος ή άλλου διακριτικού σημείου ή γνωρίσματος που χρησιμοποιείται στις συναλλαγές, το οποίο παρέχει στο δικαιούχο το δικαίωμα να απαγορεύει τη χρήση μεταγενέστερου σήματος, με την προϋπόθεση ότι τα δικαιώματα αυτά έχουν αποκτηθεί πριν από την ημερομηνία κατάθεσης του εν λόγω σημείου (ως υποψήφιου σήματος), αφού ληφθούν υπόψη τα τυχόν προβαλλόμενα δικαιώματα προτεραιότητας.

Αρμόδιος για τη διαδικασία της εξέτασης των λόγων απαραδέκτου και τη λήψη απόφασης σχετικά με την παραδοχή ή απόρριψη της δήλωσης του αιτούντος είναι ο εξεταστής, υπάλληλος της Υπηρεσίας Σημάτων. Η Υπηρεσία αυτή είναι η Διεύθυνση

Εμπορικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.

Κατά τον προΐσχύσαντα Ν. 2239/1994 «περί σημάτων», η προστασία του σήματος διαρκούσε για μία δεκαετία που άρχιζε από την επομένη της κατάθεσης, με δυνατότητα παράτασης για μία δεκαετία με αίτηση του δικαιούχου. Αντίθετα, στο Τρίτο Μέρος του ισχύοντος Ν. 4072/2012, που αντικατέστησε το Ν. 2239/1994, προβλέφθηκε μία πολύ βραχεία χρονική διάρκεια. Ήδη το σχετικό νομοσχέδιο έκανε λόγο για τριετία, με δικαίωμα υποβολής αιτήματος ανανέωσης δύο μήνες πριν από τη λήξη της τριετίας. Σύμφωνα με την παρ. 8 του άρ. 192 του νόμου, εφόσον για την ανανέωση απαιτείται η διενέργεια ελέγχων από το φορέα απονομής, μπορεί να προβλέπεται από τον Κανονισμό του άρθρου 185 τέλος ανανέωσης. Ωστόσο, αυτό το ανελαστικό καθεστώς καταργήθηκε πολύ πριν λήξει η πρώτη περίοδος της τριετούς απονομής σημάτων υπό το κράτος του οικείου νόμου. Ο Ν. 4155/2013, ο οποίος στα άρθρα του 14 έως και 38 επιφέρει αλλαγές σε διάφορα άρθρα του νόμου για τα σήματα, εισήγαγε την καινοτόμο πρόβλεψη της αόριστης χρονικής διάρκειας του δικαιώματος χρήσης του σήματος. Προστέθηκε ότι ο δικαιούχος οφείλει σε όλη τη διάρκεια της χρήσης να συμμορφώνεται με τις προϋποθέσεις χορήγησης, όπως κάθε φορά ισχύουν. Ως ασφαλιστική δικλείδα για την τήρηση της αρχής της νομιμότητας ορίστηκε η διενέργεια έκτακτων ελέγχων από το φορέα απονομής του σήματος. Ο δικαιούχος ωστόσο έχει το βάρος καταβολής ενός κατ' έτος τέλους χρήσης, αλλιώς το δικαίωμά του ανακαλείται αυτοδικαίως. Τέλος, ορίζεται ότι με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ρυθμίζονται κάθε θέμα σχετικό με την εφαρμογή της παρ. 8 του άρ. 192, και το ύψος του τέλους χρήσης.

Τέλος, σύμφωνα με το άρ. 132 παρ. 1 του Ν. 4072/2012, όπως τροποποιημένο με το άρ. 16 του Ν. 4155/2013 ισχύει, επιτρέπεται η παραχώρηση αποκλειστικής ή μη χρήσης του εθνικού ή διεθνούς με ισχύ στην Ελλάδα σήματος για μέρος ή το σύνολο των καλυπτόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών και για το σύνολο ή τμήμα της ελληνικής επικράτειας. Η συμφωνία για την παραχώρηση άδειας χρήσης σήματος είναι έγγραφη. Είτε ο δικαιούχος με δήλωσή του είτε ο αδειούχος, με εξουσιοδότηση του δικαιούχου, ζητεί την καταχώριση της παραχώρησης στο μητρώο σημάτων.

Δ. Η εφεύρεση

Ένα από τα δικαιώματα της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας συνίσταται στο δικαίωμα στην εφεύρεση, όπως έχει επισημανθεί. Εφεύρεση είναι κάθε δημιουργία του ανθρώπινου πνεύματος, η οποία είτε λύνει κάποιο τεχνικό πρόβλημα είτε εξευρίσκει μία νέα μέθοδο με την οποία βελτιώνεται η λύση κάποιου τεχνικού προβλήματος όσον αφορά το χρόνο ή τη δαπάνη⁴.

Το δικαίωμα στην εφεύρεση έχει μία ηθική διάσταση και μία περιουσιακή. Όσον αφορά την ηθική διάσταση, κατά τη νομοθεσία πάντοτε πρέπει να αναφέρεται το όνομα του εφευρέτη σε κάθε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και ο εφευρέτης έχει δικαίωμα να απαιτήσει από τον αιτούντα ή τον κάτοχο του διπλώματος την αναγνώρισή του ως εφευρέτη.

Ε. Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας

Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι διοικητική πράξη, με την οποία αναγνωρίζεται η εφεύρεση ως προστατευόμενο αγαθό που παρέχει στον εφευρέτη αποκλειστικό δικαίωμα και προστασία σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του Ν. 1733/1987 «Μεταφορά τεχνολογίας, εφευρέσεις, τεχνολογική καινοτομία και σύσταση επιτροπής ατομικής ενέργειας», («δικαίωμα ευρεσιτεχνίας») (τυπικό – συστατικό σύστημα κτήσης του δικαιώματος)⁵. Κύρια πηγή του ελληνικού δικαίου ευρεσιτεχνίας είναι ο προαναφερθείς νόμος, όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Ν. 3966/2011. Με το βασικό νόμο αναγνωρίστηκαν για πρώτη φορά τα υποδείγματα χρησιμότητας και ιδρύθηκε το μεικτής νομικής φύσεως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου με την επωνυμία «Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας» (ΟΒΙ), στον οποίο ανατέθηκε μεταξύ άλλων η χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, διπλωμάτων τροποποίησης και πιστοποιητικών υποδειγμάτων χρησιμότητας. Εξάλλου, η σημαντικότερη πηγή του ευρωπαϊκού δικαίου ευρεσιτεχνίας είναι η Σύμβαση του Μονάχου για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, της 5.10.1973, κυρωμένη με το Ν. 1607/1986. Μία άλλη σημαντική σύμβαση που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα είναι η Συνθήκη συνεργασίας για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

⁴ Α. Πουλάκου – Ευθυμιάτου, *Επιτομή Εμπορικού Δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2008, σ. 131 επ.

⁵ Ν. Ρόκας, *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σ. 23 επ.

Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας χορηγείται για εφευρέσεις (όπως αυτές ορίστηκαν παραπάνω) που είναι:

1.επιδεκτικές βιομηχανικής εφαρμογής

Αποκλείονται μέθοδοι χειρουργικής και θεραπευτικής αγωγής του ανθρώπινου σώματος ή των σώματος των ζώων και διαγνωστικές μέθοδοι που εφαρμόζονται στο ανθρώπινο σώμα ή στο σώμα ζώων, ενώ, αντίθετα, μπορεί να χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για ουσίες που χρησιμοποιούνται κατά την εφαρμογή των παραπάνω μεθόδων, σύμφωνα με το άρ. 5 παρ. 6 και 7 του Ν. 1733/1987. Τα γενόσημα (generics) είναι αντιγραφή των καταχωρισμένων ευρεσιτεχνιών σε περίπτωση φαρμάκων (φάρμακο αναφοράς). Ως γενόσημο νοείται ένα φάρμακο με την ίδια ποιοτική και ποσοτική σύνθεση σε δραστικές ουσίες, την ίδια φαρμακευτική μορφή, όπως το προστατευόμενο φάρμακο αναφοράς, του οποίου η ισοδυναμία με το φάρμακο αναφοράς έχει πιστοποιηθεί. Δεν προσβάλλεται η ευρεσιτεχνία από τα γενόσημα καθώς αυτά κυκλοφορούν και αδειοδοτούνται μετά τη λήξη της προστατευόμενης εφεύρεσης φαρμάκου. Μπορούν επίσης να παραχθούν γενόσημα αν ο παραγωγός αυτών θεωρεί ότι δεν είναι έγκυρο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του φαρμάκου ή αν διαθέτει το φάρμακο σε χώρα, στην οποία το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν ισχύει⁶.

2. Νέες

Το νέο της εφεύρεσης κρίνεται από το γεγονός ότι αυτή δεν ανήκει στην στάθμη της τεχνικής.

3. Εμπεριέχουν εφευρετική δραστηριότητα

Η προϋπόθεση αυτή προβλέπεται στο άρ. 5 παρ. 1 Ν. 1733/1987 και χαρακτηρίζεται ως η σπουδαιότερη και η δυσχέρεστη στην εκπλήρωσή της από όλες⁷. Συντρέχει αν κατά την κρίση ειδικού, δεν προκύπτει με προφανή τρόπο από την υπάρχουσα στάθμη της τεχνικής, κατά το άρθρο 5 παρ. 1 του Ν. 1733/1987. Η υποδειχθείσα με την εφεύρεση λύση πρέπει να αποτελεί ένα βήμα προοόδου (εφευρετικό βήμα) σε σχέση με τη μέχρι σήμερα στάθμη της τεχνικής, ενώ ο μέσος ειδικός πρέπει να μην είναι σε θέση να βρει τη δοθείσα λύση. Η ποιοτική και απαιτητική αυτή προϋπόθεση ανταποκρίνεται στο σκοπό προστασίας των ευρεσιτεχνιών. Σε περίπτωση που ο αιτών δίπλωμα ευρεσιτεχνίας κρίνει ότι η εφεύρεσή του δεν πληροί το κριτήριο αυτό, έχει την επικουρική ευχέρεια να ζητήσει

⁶ Ν. Ρόκας, *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σ. 60.

⁷ Ν. Ρόκας, *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σσ. 27-28.

τη μετατροπή της αιτήσεώς του σε αίτηση για χορήγηση πιστοποιητικού υποδείγματος χρησιμότητας, σύμφωνα με το άρ. 19 παρ. 2 του Ν. 1733/1987. Για παράδειγμα, κρίθηκε ότι ο αναδευτήρας που λειτουργεί με τη βοήθεια ηλεκτροκινητήρα σε κάθετη διάταξη, στον οποίο προσαρμόζεται δοχείο ανάμειξης των υλικών, εξαιτίας του ειδικού σχεδιασμού των πτερυγίων του αναδευτήρα, σε συνδυασμό με τον ειδικό σχεδιασμό του δοχείου ανάμειξης, εμφανίζει αξιόλογη βελτίωση του παραπάνω ήδη γνωστού αποτελέσματος, ενώ παράλληλα δεν προκύπτει με προφανή τρόπο από την υπάρχουσα στάθμη της τεχνικής.

Εξάλλου, δικαίωμα για την απόκτηση διπλώματος έχει:

1. ο εφευρέτης,
2. ο δικαιούχος σε περίπτωση υπηρεσιακής εφεύρεσης (δηλαδή ο εργοδότης όταν η εφεύρεση υπήρξε το προϊόν συμβατικής σχέσης του με τον εργαζόμενο για την ανάπτυξη από τον εργαζόμενο εφευρετικής δραστηριότητας), ο δικαιούχος σε περίπτωση εξαρτημένης εφεύρεσης δηλαδή εφεύρεσης που πραγματοποιείται με τη χρήση υλικών μέσων ή πληροφοριών της επιχείρησης στην οποία εργάζεται, πράγμα που σημαίνει ότι είναι ο εργοδότης και ο εργαζόμενος, στους οποίους ανήκει η εφεύρεση κατά 40% και 60% αντίστοιχα, και
3. οι καθολικοί ή ειδικοί διάδοχοί του.

Εφόσον περισσότεροι πραγματοποίησαν μία εφεύρεση ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δικαιούται εκείνος που κατέθεσε πρώτος την αίτηση για τη χορήγηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή εκείνος που έχει δικαίωμα προτεραιότητας απέναντι στους λοιπούς. Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία τρίτος κατέθεσε χωρίς τη συγκατάθεση του δικαιούχου αίτηση για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας που αφορά εφεύρεσή του ή ουσιώδη στοιχεία της. Ο νόμος δίνει στον εφευρέτη το δικαίωμα να απαιτήσει κατά του τρίτου την αναγνώριση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την αίτηση ή, αν έχει χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίπλωμα.

Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας χορηγείται και για εφεύρεση που γνωστοποιήθηκε μέσα σε έξι μήνες πριν από την κατάθεση της αίτησης για τη χορήγησή του, αν η γνωστοποίηση οφείλεται σε καταχρηστική ενέργεια σε βάρος του αιτούντος ή του δικαιοπαρόχου του, ή σε παρουσίαση της εφεύρεσης σε επίσημα αναγνωρισμένη έκθεση κατά την έννοια της σύμβασης για τις διεθνείς συμβάσεις που υπογράφηκε στο Παρίσι στις 22 Νοεμβρίου 1928 και κυρώθηκε με το Ν. 5562/1932. Στην

περίπτωση αυτή ο αιτών οφείλει να δηλώσει κατά την κατάθεση της αίτησης ότι η εφεύρεσή του έχει παρουσιαστεί σε έκθεση και να προσκομίσει σχετική βεβαίωση. Ο νόμος διευκρινίζει ότι η γνωστοποίηση αυτή δεν θίγει τον απαιτούμενο νέο χαρακτήρα της εφεύρεσης.

Το ελληνικό δίκαιο ακολουθεί, όπως τα περισσότερα κράτη, το δηλωτικό σύστημα αντί του εξεταστικού⁸. Η αρμόδια δηλαδή αρχή, που είναι ο Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, αρκείται μόνον σε τυπικό έλεγχο της αίτησης, ο οποίος συνοδεύεται από έναν εκ πρώτης όψεως έλεγχο για τυχόν ουσιαστικές ελλείψεις, χωρίς να εξετάζει αν συντρέχουν και οι ουσιαστικές προϋποθέσεις, όπως ιδίως το νέο της εφεύρεσης. Ωστόσο, ελέγχεται αν η εφεύρεση είναι επιδεκτική εφαρμογής ή αντίκειται στη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη καθώς και αν το αντικείμενο της αίτησης μπορεί αν θεωρηθεί εφεύρεση, για την οποία δηλαδή μπορεί να χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Τυχόν νομικά ελαττώματα του διπλώματος μπορούν να οδηγήσουν σε δικαστική ακύρωση στα διοικητικά δικαστήρια, δεδομένου ότι ο ΟΒΙ είναι διφυές νομικό πρόσωπο, και με βάση αυτή τη θεωρία εκδίδει εκτελεστές διοικητικές πράξεις οι οποίες ως τέτοιες προσβάλλονται παραδεκτά στο Συμβούλιο της Επικρατείας⁹. Αυτή η νομολογιακή επιλογή αποδεικνύει και το μεικτό χαρακτήρα του κλάδου του Δικαίου της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, ο οποίος δεν υπάγεται αμιγώς στο Ιδιωτικό Δίκαιο αλλά και στο Διοικητικό Δίκαιο.

Απαιτείται να υποβληθεί αίτηση στον ΟΒΙ, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει τα στοιχεία του καταθέτη, την περιγραφή της εφεύρεσης και τον προσδιορισμό μιας ή περισσότερων αξιώσεων. Ως «αξίωση» της εφεύρεσης νοείται η έκταση και το περιεχόμενο της αιτούμενης προστασίας που ζητείται με την αίτηση. Η αίτηση γίνεται δεκτή αν περιέχει τα προαναφερθέντα στοιχεία και επισυνάπτονται οι αποδείξεις των τελών κατάθεσης του πρώτου έτους της προστασίας. Πλήρης θεωρείται η αίτηση όταν μέσα σε τέσσερις μήνες από την κατάθεσή της ο καταθέτης συμπληρώσει τυχόν ελλείψεις και διορθώσει τυχόν σφάλματα. Μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής η κανονική αλλά μη πλήρης αίτηση θεωρείται ως μη κατατεθείσα.

Τόσο οι εφευρέσεις όσο και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες, αυτή που αναφέρεται στα προϊόντα και εκείνη που αναφέρεται στις μεθόδους. Το δίπλωμα προϊόντος αναφέρεται σε νέο πράγμα ή νέα ουσία με ορισμένες ιδιότητες ή / και αποτελέσματα ενώ η παρεχόμενη προστασία είναι η

⁸ Ν. Ρόκας, *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σ. 35 επ.

⁹ Βλ. ΣτΕ 1337/2000, ΣτΕ 1346/2010.

ευρύτερη δυνατή διότι καλύπτει όλους τους τρόπους παραγωγής ή χρήσης τους, ακόμα και αν δεν ήταν γνωστοί στον εφευρέτη κατά το χρόνο κατάθεσης. Το δίπλωμα μεθόδου δεν προστατεύει μόνο τη μέθοδο για την παραγωγή προϊόντος ή την επίτευξη αποτελέσματος αλλά και τα παραχθέντα με τη μέθοδο αυτή προϊόντα. Τρίτοι επιτρέπεται να παραγάγουν τα ίδια προϊόντα, αν χρησιμοποιήσουν άλλη μέθοδο.

Ο νόμος προβλέπει το θεσμό των αδειών εκμετάλλευσης, οι οποίες έχουν μεγάλη σημασία για την αξιοποίηση δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας αλλά και για την αξιοποίηση τεχνογνωσίας, επαγγελματικών μυστικών κλπ¹⁰. Με τη σύμβαση παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης δικαιώματος ευρεσιτεχνίας ο δικαιούχος (παραχωρών) παραχωρεί σε τρίτο (αδειούχο) το δικαίωμα εκμετάλλευσης του διπλώματός του. Απαιτείται έγγραφη κατάρτιση αυτής της νομικά ιδιότυπης σύμβασης αλλά η προβλεπόμενη καταχώριση στο μητρώο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και η δημοσίευση στο ειδικό δελτίο βιομηχανικής ιδιοκτησίας έχουν δηλωτικό (όχι συστατικό) χαρακτήρα. Κύρια υποχρέωση του αδειούχου είναι η καταβολή του συμφωνημένου ανταλλάγματος (royalties).

Τέλος, ο Ν. 1607/1986 κύρωσε και ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη τη Σύμβαση για τη χορήγηση ευρωπαϊκών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, που υπεγράφη στο Μόναχο στις 5 Οκτωβρίου 1973¹¹. Ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας χορηγείται για εφευρέσεις νέες που εμπεριέχουν εφευρετική δραστηριότητα και έχουν βιομηχανική εφαρμογή. Το ευρωπαϊκό συνυπάρχει με τα εθνικά διπλώματα και ισχύει μόνον στις χώρες για τις οποίες ζητείται από τον καταθέτη να χορηγηθεί το δίπλωμα. Ωστόσο, στις 17.12.2012 εκδόθηκε ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1257/2012 για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της δημιουργίας ενιαίου καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών. Εισήχθη ο θεσμός του «ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας με ενιαία ισχύ», η οποία συνίσταται στο ότι το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας παρέχει μία ενιαία αξίωση παράλειψης σε όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη και μπορεί να περιοριστεί, να μεταβιβαστεί, να ανακληθεί ή να λήξει μόνο σε σχέση με όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη. Τα διοικητικά καθήκοντα σχετικά με αυτό το είδος διπλώματος ασκούνται κεντρικά, από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας που εδρεύει στη Γερμανία.

¹⁰ Ν. Ρόκας, *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σ. 46.

¹¹ Ν. Ρόκας, *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σ. 56 επ.

ΣΤ. Τα υποδείγματα χρησιμότητας

Το Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας (Π.Υ.Χ.) εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη μόλις το 1987 με το Ν. 1733/1987 και χορηγείται για κάθε τρισδιάστατο αντικείμενο με καθορισμένο σχήμα και μορφή, όπως εργαλείο, όργανο, συσκευή, σκεύος ή εξάρτημά τους που προτείνεται ως νέο, βιομηχανικά εφαρμόσιμο και με δυνατότητα να δώσει λύση σε τεχνικό πρόβλημα¹². Για τη χορήγηση πιστοποιητικού, επταετούς διάρκειας, απαιτείται να υποβληθεί αίτηση προς τον ΟΒΙ, ο οποίος ελέγχει αν συντρέχουν οι τυπικές προϋποθέσεις και αν καταβλήθηκαν τα τέλη κατάθεσης και προστασίας. Αντίθετα, ο ΟΒΙ ελέγχει μόνον αν η αίτηση αφορά τρισδιάστατο αντικείμενο, όχι όμως και αν συντρέχουν οι ουσιαστικές προϋποθέσεις προστασίας της εφεύρεσης, όπως το νέο και το βιομηχανικά εφαρμόσιμο. Η σπουδαιότητα των υποδειγμάτων χρησιμότητας θεωρείται μεγάλη στην Ελλάδα διότι ο μεγάλος όγκος των ελληνικών εφευρέσεων είναι “μικρές εφευρέσεις”.

Εξάλλου, ο Ν. 1733/1987 προβλέπει τη δυνατότητα χορήγησης βεβαίωσης τεχνικού νεωτερισμού, πράγμα που βρίσκεται σε κατώτερη βαθμίδα από το υπόδειγμα χρησιμότητας, αφού δεν είναι αναγκαίο να πρόκειται για εφεύρεση.

Τέλος, υπάρχουν και τα «βιομηχανικά απόρρητα» (ή «τεχνογνωσία»), τα οποία δεν έχουν κατοχυρωθεί με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, για αυτό και η προστασία τους δεν είναι χρονικά περιορισμένη (όπως π.χ. τα συστατικά του προϊόντος Coca-Cola), χωρίς να αποκλείονται να συγκεντρώνουν τα στοιχεία της εφεύρεσης. Η έννομη τάξη δεν έχει αναγάγει τα βιομηχανικά απόρρητα σε (ιδιαίτερα) δικαιώματα, για αυτό η προστασία που τους επιφυλάσσεται στηρίζεται βασικά στις διατάξεις για τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

Ζ. Εισαγωγή στην επαγγελματική δεοντολογία

Η δεοντολογία είναι μία σύνθετη λέξη, που προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις «δέον», που σημαίνει το πρόπον, και «λόγος», δηλαδή μελέτη. Η δεοντολογία, λέξη που διαμορφώθηκε αρχικά στα αγγλικά από τον Jeremy Bentham ως «deontology» ή καθηκοντολογία αναφέρεται στην ηθική, στον τρόπο εκτέλεσης των καθηκόντων, ιδίως στο πλαίσιο μίας κοινότητας επαγγελματιών. Για αυτό και η δεοντολογία αφορά

¹² Ν. Ρόκας, *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σ. 65 επ.

κυρίως τα κατ' ιδίαν επαγγέλματα. Με τη στενή έννοια του όρου, οι κανόνες για την άσκηση ενός επαγγέλματος τίθενται από την εκάστοτε επαγγελματική κοινότητα και όχι κατ' αρχάς από το Κράτος ή την ευρύτερη κοινωνία. Ωστόσο, αυτό δεν τηρείται απόλυτα, έτσι π.χ. το Κράτος θέσπισε με νόμο το 2005 τον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας. Κάποιοι κανόνες της επαγγελματικής ηθικής μπορεί να συμπίπτουν ή να παραπέμπουν στην κείμενη νομοθεσία. Για παράδειγμα, ο Ποινικός Κώδικας προβλέπει ως κατ' έγκληση πλημμέλημα την παραβίαση της επαγγελματικής εχεμύθειας. Δεν επιτρέπεται επομένως ένας ελεύθερος επαγγελματίας να διαρρέει ό,τι πληροφορείται με την ευκαιρία της εξασκήσεως του επαγγέλματός του, π.χ. στο πλαίσιο της επαγγελματικής σχέσης του ιατρού με τον ασθενή (αρχή του ιατρικού απορρήτου), του μηχανικού με τον πελάτη του κλπ. (αρχή του επαγγελματικού απορρήτου). Η δεοντολογία συνδέεται και με την προβλεπόμενη στο Αστικό Δίκαιο αρχή της καλής πίστεως. Πρόκειται για αόριστη νομική έννοια που σημαίνει την ευθύτητα και την εντιμότητα του μέσου κοινωνικού ανθρώπου. Παρομοίως, στο πεδίο της Δημόσιας Διοικήσεως, ισχύει η θεμελιώδης αρχή της χρηστής Διοικήσεως, ιδιαίτερα έναντι των πολιτών.

ΕΚΦΩΝΗΣΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

1. Το δικαίωμα στο σήμα
 - A. ισχύει για 10 έτη χωρίς δικαίωμα παράτασης.
 - B. ισχύει για 10 έτη με δικαίωμα παράτασης για άλλα 10 έτη.
 - Γ. ισχύει για 3 έτη με δικαίωμα ανανέωσης για άλλα 3 έτη.
 - Δ. Δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.
2. Το σημείο «ελαίας γη»
 - A. δεν επιτρέπεται να καταχωριστεί ως σήμα λόγω αντίθεσης στη δημόσια τάξη.
 - B. είναι σήμα κατατεθέν για υπηρεσίες.
 - Γ. είναι όνομα χώρου (domain name) στο Διαδίκτυο.
 - Δ. ισχύουν και το B και το Γ.
3. Το δικαίωμα στην εφεύρεση
 - A. γεννιέται κατά το ουσιαστικό σύστημα κτήσης.
 - B. πρέπει να αναφέρεται στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (με την έννοια της αναφοράς του ονόματος του εφευρέτη στο δίπλωμα)
 - Γ. ισχύουν και το A και το B.
 - Δ. ισχύει για 20 έτη.
4. Εφεύρεση που κάνει ένας εργαζόμενος κατά το ωράριο της εργασίας του χωρίς τη χρήση υλικών μέσων ή πληροφοριών της επιχείρησης ονομάζεται
 - A. Υπαλληλική,
 - B. Εξαρτημένη,
 - Γ. Υπηρεσιακή,
 - Δ. Δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.
5. Ο αναδευτήρας που λειτουργεί με τη βοήθεια ηλεκτροκινητήρα σε κάθετη διάταξη, στον οποίο προσαρμόζεται δοχείο ανάμειξης των υλικών
 - A. είναι παράδειγμα εμπορικού σήματος,
 - B. είναι παράδειγμα του νέου της εφεύρεσης,
 - Γ. είναι παράδειγμα της εφευρετικής δραστηριότητας,
 - Δ. Δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.
6. Αν ένας αιτών δίπλωμα ευρεσιτεχνίας υπέβαλε αίτηση στην αρμόδια ελληνική υπηρεσία, η οποία δεν του το χορηγεί παράνομα, μπορεί να προσφύγει
 - A. στο Συμβούλιο της Επικρατείας,

Β. στα ποινικά δικαστήρια,

Γ. στον 'Αρειο Πάγο,

Δ. στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7. Το Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας

Α. στην ελληνική έννομη τάξη διέπεται από το νόμο 1733/1987 όπως αυτός τροποποιημένος ισχύει.

Β. απονέμεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

Γ. μπορεί να το αιτηθεί μόνον ο εφευρέτης της κάθε φορά εφεύρεσης, η οποία πρέπει να είναι νέα.

Δ. Ισχύουν όλα τα παραπάνω.

8. Τα συστατικά της Coca – Cola

Α. προστατεύονται για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Β. καλύπτονται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

Γ. καλύπτονται από πιστοποιητικό υποδείγματος χρησιμότητας.

Δ. Δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω.

9. Οι μικροεφευρέσεις στην Ελλάδα προστατεύονται (κυρίως) με

Α. βιομηχανικά απόρρητα,

Β. πιστοποιητικά υποδείγματος χρησιμότητας,

Γ. διπλώματα ευρεσιτεχνίας,

Δ. σήματα.

10. Η επαγγελματική δεοντολογία

Α. είναι σύστημα κανόνων πλήρως αντίθετο (ασύμβατο) με την κρατική νομοθέτηση.

Β. είναι κανόνες για την ηθική στην εξάσκηση ενός επαγγέλματος.

Γ. του ιατρικού επαγγέλματος θεσπίστηκε με απόφαση του Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου.

Δ. Ισχύουν και το Β και το Γ.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

1. Δ

2. Δ

3. Γ

4. Δ

5. Γ

6. Α

7. Α

8. Δ

9. Β

10. Β